

Галина Ковальчук,
к.і.п., заввідділом стародруків та
рідкісних видаць НБУВ

Керівники ВБУ-НБУВ (1918-1998)

Уперше у вітчизняному книгознавстві в стислій, близькій до енциклопедичної форми подаються біографії всіх директорів та керівників Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського (ВБУ, БАН, ДПБ, ЦНБ, НБУВ). Оприлюднюються деякі раніше не відомі факти, частина яких виявлена в архівах СБУ. Розкривається внесок кожного з керівників в українське бібліотекознавство, їх роль у розвитку бібліотечної справи та Бібліотеки, творчий доробок.

Тимчасовий Комітет (ТК) для заснування Національної бібліотеки Української Держави в м. Києві (утворення 23 серпня 1918 р.).

Вернадський Володимир Іванович (1863-1945) - голова Тимчасового Комітету в 1918-1919 рр., видатний природознавець, основоположник геохімії, біогеохімії, гідрогеохімії, вчень про ноосферу та біосферу,

академік Російської та Української академії наук, перший президент УАН. Закінчив фізико-математичний факультет Петербурзького університету, навчався за кордоном. Про місце Національної Бібліотеки в структурі Академії наук йдеться в його статті «В справі заснування Української Академії Наук у Києві» (Зб. праць Коміс. для вироблення законопроекту про заснуван-

ня УАН у Києві. - К., 1919. - С.5-9; Вісн. АН УРСР. - 1969. - №1. - С.82-85).

Перший склад Тимчасового комітету: С.О.Єфремов, А.Ю.Кримський, Г.П.Житецький, В.О.Кордт. Комітет в різні часи очолювали: акад. Дмитро Іванович Багалій (1857-1932), український історик; Петро Ягуарович Стебницький (1862-1923), письменник і громадський діяч; акад. Павло Аполлонович Тутковський

Вернадський В.І.

Багалій Д.І.

Тутковський П.А.

(1858-1930), геолог; проф. **Василь Юхимович Данилевич** (1872-1935), історик і археолог; проф. **Веніамін Олександрович Кордт** (1860-1935), історик і бібліограф, довголітній директор бібліотеки Київського університету. Членами ТК також були: **В.І.Липський**, **Ю.О.Іванов-Меженко**, **В.В.Міяковський**, **С.П.Постернак** та ін.

ТК займався питаннями організації та адміністративним забезпеченням діяльності Бібліотеки. Було визначено її програмні цілі та структура, план і штати затверджено Інструкцію щодо діяльності Комітету, одержано перші приміщення. Видані друком заклик «Від Тимчасового Комітету для заснування Національної бібліотеки» та перший «Статут» Бібліотеки. 3 травня 1919 р. затверджено нову назву установи: Всенародна бібліотека України при Всеукраїнській Академії наук у м. Києві (ВБУ).

Кивлицький (Ківлицький) Євген Олександрович (1861-1921), історик, літератор, бібліограф і бібліотекознавець, закінчив Університет св. Володимира, канд. історико-філологічних наук. 3 21 лютого 1919 р. старший бібліотекар з правом вирішального голосу на засіданнях ТК як фактичний завідувач Бібліотекою, з серпня 1919 р. - керуючий бібліотечним відділом, з вересня 1919 по вересень 1920 р. - голова Ради бібліотекарів. Виконував функції директора ВБУ.

Безпосередньо займався комплектуванням фондів, прийманням, перевезенням, сортуванням книжок, інвентаризацією, каталогізацією. За цей час було зібрано понад 300 тис. томів книжок, розпочато одержання періодики, відкрито читальню, де у вільному доступі пропонувалося 25 тис. видань і алфавітний каталог на них. Видано друком два номери журналу «Книжний вісник».

Є.О.Кивлицький був автором записки «Про Національну бібліотеку Української Держави» // 36. Праць Комісії для вироблення законопроекту про заснування УАН у Києві. - К., 1919. - С. 10-11.

Виключений з Комітету 12.07.1920 р. У середині грудня того ж року звільнився з ВБУ. Помер 4 січня 1921 р.

Іванов-Меженко Юрій Олексійович (1892-1969), книгознавець,

Данилевич В.Ю.

Кордт В.О.*

Меженко Ю.О.

бібліограф, літературний і театральний критик, закінчив філологічний факультет Московського університету. У вересні 1920 р. обирається головою Ради бібліотекарів, крім головування в ній, здійснював адміністративне керівництво Бібліотекою.

Запроваджував у ВБУ Міжнародну десяткову класифікацію. Восени 1920 р. за його організаційної підтримки було засновано Вінницьку філію ВБУ. В Києві Бібліотеці надано частину будинку Академії наук по б.Шевченка, 14; засновано філію на базі фондів Київської духовної академії на Подолі. Меженко проводив організаційно-структурні зміни в Бібліотеці, розраховував можливості розміщення фондів та територіальне розмежування відділів у новому приміщенні, здійснював активну роботу з організації й класифікації фондів. Наприкінці 1920 р. було відкрито абонемент для академіків. Розпочато систематичну роботу з обліку фондів та запроваджено нову систему обліку щоденної праці з обробки фондів і каталогізації. Створено спеціальний підрозділ - лабораторію, пізніше перетворену на загальний відділ, який сортував, каталогізував та виділяв у читальний зал книжки. На 1921 р. Бібліотека прийняла свій перший план. Було розроблено деякі попередні інструкції і норми на технологічні процеси, встановлено технологічний цикл скороченої обробки літератури. Створено фонди періодичних видань, довідкових, орієнталія, стародруків, волянся, газет. З метою прискорення обробки фондів у 1921 р. поновлюється і алфавітна каталогізація. Налагоджується книгообмін.

Увільнений від обов'язків члена Комітету та голови Ради бібліотекарів 20.03.22. 7 серпня того ж року звільнився з посади старшого бібліотекаря ВБУ в зв'язку з очоленням організованого тоді УНІК.

Друком за цей час вийшли його праці: Бібліотечна техніка. - К., 1921. - 54 с.; Всенародна бібліотека України // Вісті Київ. Губревкому. - 1921. - 24 лют.; Інструкція для губернської сітки загально-освітніх бібліотек-читалень // Пролетарська освіта. - 1921. - № 3/4. - С. 59.; Інструкція повітбібсекціям // Там само. - С.62; Плани побудови бібліотечної сітки // Там само. - С. 62-63.

* У матеріалі використано замальовки колишньої співробітниці відділу систематизації Бібліотеки Н.В.Піскорської

Постернак Степан Пилипович (1885-1938), історик освіти, бібліотекознавець і бібліограф, закінчив історико-філологічний факультет Петербурзького університету. З квітня 1922 р. - голова Ради бібліотекарів і одночасно завідувачий бібліотекою. 26 березня 1923 р. ТК був ліквідований, директором ВБУ обраний С.П.Постернак. Працював на цій посаді до 24.10.1929 р.

ВБУ в цей час почала одержувати обов'язковий примірник видань УСРР, РСФРР та БСРР, започаткувала фонд архівного примірника творів друку УСРР. Розроблено й прийнято 1923 р. нову структуру Бібліотеки. Основні принципи і напрями її діяльності проіснували до 1928 р. «Положення про Всенародну Бібліотеку України у м. Києві», затверджене 1924 р., підтвердило її наукові функції. 1925 р. ВБУ підготувала і провела Першу конференцію наукових бібліотек УСРР. 1926 р. було організовано аспірантуру, Науково-дослідну комісію бібліотекознавства та бібліографії (НДКБ). Започатковано видання «Бібліотечних збірників». ВБУ очолила роботу Республіканської каталографічної комісії, брала активну участь у діяльності Бібліографічної комісії УАН. Випущено чотири номери «Журналу бібліотекознавства та бібліографії». Будувалося нове приміщення для Бібліотеки. 1928 р. затверджено план переходу до нової структури, де передбачено створення функціональних відділів.

С.П.Постернак був головою НДКБ (з 1926), заступником голови Бібліографічної комісії ВУАН

Постернак С.П.

(1927), членом Краєзнавчої комісії ВУАН, членом Ради ВУАН (з 1928). Виступав з доповідями практично на всіх нарадах і конференціях, а також на зборах та засіданнях Ради ВУАН з питань діяльності ВБУ, бібліотечної справи, бібліографії й книгознавства.

Активно публікувався в пресі: Всенародна Бібліотека України при Українській Академії наук.- К., 1923.- 64 с.; Всенародная Библиотека Украины // Библиотека.- М.; Л., 1927.- С.123-134; Всенародна Бібліотека України // Бібліол. вісті.- 1925.- С. 157-160; Всенародна Бібліотека України при ВУАН за 1-ше 10-річчя свого існування: Доп. на засіданні Ради ВУАН 11 лют. 1929 р. // Вісті ВУАН.- 1929.- № 2.- С. 21-27; Всенародна Бібліотека України - база науково-дослідної роботи // Бібл. збірник.- 1927.- № 2.- С.5-25; Перша конференція наукових бібліотек УРСР // Там само.- 1926.- № 1.- С.3-10; Бібліографія на Україні // Там само.- 1927.- № 3.- С.3-7; Проблема наукових бібліотек УСРР [Доп. на Першій конф. наук. б-к УСРР, 28-31 груд.] // Там само.- С.16-23.- Резолюція на доп.- С.27-29; [Координирование научно-библиографических работ различных учреждений: Выступление на 1-м Всерос. Библиогр. съезде в Москве 2-8 дек. 1924 г.] // Библиогр. Известия.- 1926.- № 1/4.- С.50; Состояние и развитие библиографической работы в библиотеках // Там само.- С.194-195; О работе научных библиотек // Тр. Первой конф. науч. б-к РСФСР.- М., 1926.- С.158; О применении десятичной классификации в библиографической работе // Там само.- С.75-77; Бібліографічна комісія ВУАН: Звідомлення за 1931 рік // Вісті ВУАН.- 1932.- № 1.- С. 14-21; Междубиблотечный обмен: [Выступление на конф.] // Тр. Второй Всерос. конф. науч. б-к.- Л., 1929.- С.310-311; Кооперирование научных библиотек // Там же.- С.57-58; Использование книжной летописи для каталогов // Там же.- С.296; Основные принципы составления алфавитного каталога и, в частности, принцип коллективного авторства // Там же.- С.217; О предметном каталоге // Там же.- С.270-271; Журнал бібліотекознавства та бібліографії // Журн. бібліотекознавства та бібліогр.- 1927.- № 1.- С. III-VIII; До дискусії

про український бібліографічний репертуар // Там само.- № 2.- С.87-95; За принцип коллективного авторства // Сов. библиогр.- 1935.- № 1-2.- С.73-105, а також в академічній газеті «За радянську академію». Підготував об'ємний машинопис «За ленінський етап в бібліографії. В.І.Ленін і теорія бібліографії» (300 с.).

Звільнений з Бібліотеки в зв'язку з арештом у жовтні 1929 р., звинувачувався в участі в СВУ, «Молодій Академії», «Братерстві української державності (БУД)», випущений на волю в квітні 1930. Вдруге арештований 30 грудня 1937 р. Страчений 19 січня 1938 р. Реабілітований в квітні 1989 р.

Іваницький Віктор Федорович (1881- після 1944?), сходознавець, бібліотекознавець, закінчив Київську духовну академію. В.о. директора ВБУ з 25.10.1929 до 15.04.1930 р.

Працював у ВБУ з 1921 р. на різних посадах, багаторічний заступник директора бібліотеки. Брав найактивнішу участь у організаційній та адміністративній роботі установи, особливо в 1929-1933 р. За характеристикою заввідділом стародруків С.І.Маслова, «В.Ф.Іваницький - енергійний, з великим досвідом робітник у господарських справах ВБУ. Цінний керівник аспірантів. Найобізнаніший в історії та техніці бібліотечних питань взагалі».

Публікації Іваницького про Бібліотеку: Відділ бібліотекознавства Всенародної Бібліотеки // Бібліол. вісті.- 1923.- № 3.- Стп.40-42; «Бібліотековіана» Всенародної Бібліотеки України // Там само.-1923.- № 4.-

Іваницький В.Ф.

Стп.45-48; Кілька уваг до організації підготовки бібліотечних робітників на Україні: Доп. на прилюдному засіданні Наук.-дослід. ін-ту бібліотекознавства ВБУ // Бібл. журн.- 1925.- № 4-5.- С.12-21; Науково-дослідча праця в галузі книгознавства та бібліотекознавства у зв'язку з підготуванням бібліотекарів та встановленням аспірантури при наукових бібліотеках. Доп. на Першій конф. наук. б-к УСРР, 28-31 груд. 1925 р. // Бібл. Збірник.- 1926.- № 1.- С.29-39; Підготування наукових бібліотекарів і взагалі наукових робітників у галузі бібліотекознавства та бібліографії // Там само.- 1927.- № 2.- С.93-102; 3 життя закордонних бібліотек // Журн. бібліотекознавства та бібліографії.- 1928.- № 2.- С.125-130; 1929.- № 3.- С.122-130; Міжнародне співробітництво бібліотек // Там само.- 1927.- № 1.- С.136-138; В справі підготування наукового бібліотечного персоналу // Там само.- 1929.- № 3.- С.68-70; Всенародна Бібліотека України // Київ: Провідник.- К., 1930.- С.209-210; Університетський відділ Всенародної Бібліотеки при ВУАН (спільно з Ф.Ернстом) // Там само.- С.256-260.

Звільнений під час «чистки» 1933 р., працював науковим співробітником, зав. довідково-бібліографічним відділом у Республіканській бібліотеці в Йошкар-Олі.

Миколенко (Ніколенко) Нечипір (Никифор) Миронович (1888-1937), лектор соціально-економічних дисциплін, партійний функціонер, рек-

тор КІНГУ, закінчив учительську семінарію в Курську, був слухачем Харківського комерційного інституту (не закінчив). З 15.04.1930 до 26.07.1933 - директор ВБУ за сумісництвом, основна посада в цей час - зав. обласним відділом Наросвіти. В березні - жовтні 1932 був також зав. культпропом ОРПСілок.

У 1930 р. ВБУ одержала нове спеціалізоване приміщення (Володимирська, 62). Було проведено реорганізацію структури Бібліотеки, підготовлену ще в 1928-1929 рр. - створено шість функціональних і шість спеціалізованих відділів. Як директор, Н.М.Миколенко спрямував роботу Бібліотеки на переорієнтацію наукової і практичної діяльності за рекомендаціями Всеукраїнської бібліографічної наради 1931 р. Активізується робота Бібліотеки на заводах, фабриках, у підшефних частинах Червоної Армії, в сільських читальнях. На засіданні Ради ВБУ 24.07.1932 р. Миколенко виступив з доповіддю «Підсумки роботи ВБУ за першу п'ятирічку».

Арештований 27.08.1933 за звинуваченням у керівництві київським осередком УВО, відправлений на п'ять років до виправно-трудових таборів на Соловки. Розстріляний там 8.12.1937. Реабілітований у серпні 1960 р.

Яременко Антон Микитович (1887-1938), організатор Музею революції СРСР, викладач, закінчив факультет суспільних дисциплін І-го Московського університету. Т.в.о. директора ВБУ з 26.07.1933 по 21.08.1933 р.

У Бібліотеці працював з квітня 1932 р. спочатку науковцем «з функціями консультанта з марксизму-ленінізму», далі заступником директора з наукової роботи. Перевіз із Житомира фонди колишньої бібліотеки Шодуара, не допустив вилучення з них книг духовного змісту. Опублікував замітку «Всенародна бібліотека України при ВУАН» (За рад. академію.- 1933.- Квітень, № 10).

Арештований 22.04.1937 р. як «активний учасник анархо-троцькістської терористичної організації». Засуджений 4.09.1937 р. на 10 років ув'язнення з конфіскацією особистого майна. Розстріляний 19.02.1938 р. Реабілітований у 1968-1969 рр.

Завальний Максим Кіндратович (1903-після 1936), заступник директора УНІК, т.в.о. директора ВБУ з 21.08.1933 по 20.09.1933 р.

23 серпня 1933 р. підписав наказ № 100 про звільнення 39 співробітників ВБУ. Серед інших - В.Ф.Іваницького, А.М.Яременка, Є.М.Марківського, Б.І.Зданевича. 13.10.1936 р. засуджений на 10 років виправно-трудових таборів з поразкою в правах на три роки.

Іванушкін Василь Михайлович (1903-1937), агроном-економіст, редактор, книгознавець, викладач діалектичного матеріалізму. Закінчив КІНГ та ВУАМЛІН. Директор ВБУ з 21.09.1933 по 26.05.1936 р.

1934 р. Бібліотека вийшла із підпорядкування Наркомосу УСРР, повністю підпорядкована Академії наук і одержала нову назву: Бібліотека Всеукраїнської Академії наук,

Миколенко Н.М.

Яременко А.М.

Іванушкін В.М.

з 1936 р. - Бібліотека АН УРСР. Відповідно до нового Статуту вона стала державним книгосховищем України і центральною науковою бібліотекою АН УРСР.

У цей час Бібліотека постачається двома безплатними комплектами обов'язкового примірника видань друку УРСР. Створюється Бюро міжнародного книгообміну. Бібліотека, насамперед директор, бере активну участь у всіх нарадах, присвячених бібліотечній справі, в т.ч. в Москві у 1934 і 1936 рр. На першій з них він доповів про заходи, спрямовані на наближення книжки до читача, розкриття фондів, прискорення обробки книг, оперативне керівництво кожною ділянкою роботи. Директор особисто брав участь у розбиранні фондів, у обговоренні планів роботи відділів і всієї установи, у складанні інструкцій. Гальмував «очищення фондів від класово-ворожої літератури». Пожвавив міжнародний книгообмін.

Друковані бібліотечознавчі праці: Проблема читачівства та її вивчення.- К., 1926; Від Українського наукового дослідного інституту книгознавства // Ігнатієнко В. Бібліографія української преси 1816-1916.- Х., К., 1930.- С.5-7; План роботи бібліотеки на 1933-34 гг. // Сов. библиогр.- 1935.- № 1-2.- С.15; [Выступление на совещании директоров научных библиотек по докладом М.А. Годкевича «О работе с обязательным экземпляром» и Е.И. Шамурина «Об использовании книжных фондов»] // Там же.- С.23. Підготував «Показник соціально-економічної літератури українською мовою дореволюційного періоду» обсягом 10 друк.арк.

25 листопада 1935 р. сталася пожежа в газетному відділі, який знаходився тоді в Софійському соборі. За офіційно прийнятою версією, подія - результат халатності і несправності печі. Ліквідація наслідків пожежі тривала протягом усього наступного року. В березні 1936 р. В.М.Іванушкіна було виключено з партії «за притуплення партійної пильності», в травні того ж року звільнено з Бібліотеки.

Арештований 13 січня 1937 р. як учасник троцькістської терористичної організації, розстріляний 13 липня того ж року. Реабілітований 1957 р.

Ільницька Зінаїда Миколаївна, з грудня 1935 р. заступник директора, з 26.05.1936 до 11.10.1937 р. - т.в.о. директора Бібліотеки.

Внаслідок реорганізації в структурі Бібліотеки було виділено п'ять секторів: обробки книжкових фондів, алфавітних каталогів, методичної роботи і бібліотечної мережі, книжкових фондів, обслуговування читачів; 10 спеціалізованих відділів: рукописних фондів, стародруків, музичної літератури і нот, картографічного, спецфондів, періодики, газетного, соціально-економічної літератури, літератури народів СРСР, іноземної літератури; чотири кабінети: революційної преси, військової літератури, літератури з образотворчого мистецтва, технічної інформації. Влітку 1937 р. при кабінеті бібліотечознавства було створено групу з охорони та гігієни книжкових фондів. На кожне приміщення було складено реєстраційну картку, в якій відбивався стан приміщення й умови зберігання книг, наявність книжкових шкідників та книг, пошкоджених цвілью. Така картка в подальшому показувала необхідну черговість робіт по боротьбі зі шкідниками. Бібліотека придбала велику кількість пилососів і, організувавши спеціальну бригаду, чистила книги й газети від пилу.

Після 1937 р. З.М.Ільницька працювала в Бібліотеці завкабінетом бібліотечознавства. В журналі «Соціалістична культура» (1941, №4, С.57-60) опублікована її стаття «Більше уваги охороні книжкових фондів», яка не втратила свого значення і сьогодні.

Михайліченко Олександр Борисович (1877-?), освіта вища, планово-економічна, в системі АН працював з 5.04.1934 р. Директор Бібліотеки з 11.10.1937 по 15.06.1941 р.

У 1940 р. сектори Бібліотеки були ліквідовані, замість них знов створені функціональні відділи: комплектування, міжнародного книгообміну, каталогізації, обслуговування читачів, наукової бібліографії і масової роботи, а також спеціалізовані відділи: рукописних фондів, стародруків, музичних фондів, газетних, літератури народів СРСР та Сходу. Кількість штатних працівників зросла до 243 чоловік.

Публікації О.Б.Михайліченка: Піклування про культурні скарби // Більшовик.- 1937.- 2 грудня; Исторические документы // Сов. Украина.- 1941.- 26 апреля. Був відповідальним редактором видань: Зданевич Б.І. Provinciale Romanum: Невідоме видання Йоганна Гутенберга.- К., 1941.-55 с.; Бухіна Р.А. Бібліотечознавство: Бібліографічний покажчик.- К., 1941.- 175 с.

Згідно з наказом № 141 по Академії наук від 10.07.1941 р., «В зв'язку з тим, що директор бібліотеки АН УРСР тов. Михайліченко тимчасово вибув, виконання обов'язків директора бібліотеки тимчасово покладається на т. Чекалова Федора Максимовича» (загинув під час війни). В особистій справі Марковської Тетяни Михайлівни значиться, що з 10.07. по 24.07.1941 р. вона була призначена Президією АН УРСР т.в.о. директора Бібліотеки. Відомо, що саме 10 липня почалася евакуація її найцінніших фондів. Можливо, в Києві обов'язки директора виконувала Т.М.Марковська, а Ф.М.Чекалов був т.в.о. директора на час евакуації Бібліотеки - через Дніпропетровськ, Північний Кавказ, Сталінград - до Уфи, куди були вивезені бібліотечні скарби. Евакуація здійснювалася партіями - 10, 19, 26, 30 липня, 4, 25 серпня. Більше двох місяців Бібліотека не припиняла роботу в умовах фронтової небезпеки в Києві, обслуговувала літературою і довідками, комплектувала пересувними бібліотеками частини діючої армії, організувала виставки.

Зданевич Борис Іванович (1886-1966), книгознавець, бібліотечознавець і лінгвіст, закінчив Лазаревський інститут східних мов у Москві, к.філол.наук. З 1920 р. науковий співробітник ВБУ, з кінця 1937 р. заввідділом стародруків, під час евакуації в.о.директора Бібліотеки.

Керував евакуацією цінностей, відправлених з Києва 19 липня. Брав особисту участь у перевірці перевезених фондів, організації їх збереження і підготовці Бібліотеки до обслуговування читачів. В Уфі фонди були поступово зосереджені в приміщенні старого автовокзалу, перевірені, при необхідності висушені, оброблені розчином формаліну. З 1346 ящиків, підготовлених

до відправки в Києві, до Уфи прибуло 1055. У середині листопада 1941 р. в приміщенні Уфимського державного педагогічного інституту Бібліотека відкрила читальний зал з фондом вільного доступу, міжбібліотечний та персональний абонементи.

Б.І.Зданевич налагодив бібліотечно-бібліографічну діяльність, відновив комплектування літературою, в тому числі обов'язковим примірником, періодикою, укріпив зв'язки з науковими бібліотеками СРСР через МБА.

Коло наукових інтересів Б.І.Зданевича - західно-європейські стародруки, насамперед інкунабули. Ним були виявлені й описані всі інкунабули з фондів ВБУ, підготовлений відповідний каталог, виданню якого перешкодила війна. Саме він знайшов у оправі латинської Біблії XVI ст. вісім сторінок невідомого раніше в науці видання Й.Гутенберга.

Публікації Б.І.Зданевича: Перша спроба опису інкунабулів на Україні // Записки іст.-філол. відд. УАН.- 1928.- № 16.- С.315-324; Зведений каталог інкунабулів цілого світу // Там само.- 1929.- № 25.- С.335-342; Стара книга // Більшовик.- 1935.- 16 грудня; Невідомий друк 1499 р. // Рад. Академія.- 1936.- 1 травня; Нові дані до історії початків друкарства // Вісті АН УРСР.- 1936.- № 10.- С.10-24; Інкунабула 1474 року // Більшовик.- 1937.- 2 грудня; Творчий шлях Гутенберга // Вісті АН УРСР.- 1940.- № 7-8.- С.92-106; Provinciale Romanum: Невідоме видання Йоганна Гутенберга.- К., 1941.-55 с. Доповідь в.о. директора

Зданевич Б.І.

Бібліотеки АН УРСР на засіданні Президії АН УРСР // Вісн. АН УРСР.- 1944.- № 1-2.- С.92; Каталог інкунабул.- К., 1974.- 252 с.

Марковська Тетяна Михайлівна (1899-?), з 1918 р. на бібліотечній роботі, освіта незакінчена вища, з 1924 р. у ВБУ. 37.11.1943 р. - уповноважений по Бібліотеці від АН УРСР, а з 15.11.1943 по 10.06.1945 р. - т.в.о. директора БАН УРСР.

До кінця 1943 р. найбільш невідкладні роботи, спрямовані на налагодження діяльності Бібліотеки, було завершено. Відремонтовано будинок, системи опалення і водопостачання. Взимку 1943-1944 р. було впорядковано 1,5 млн. книжок. Відновлено роботу відділів комплектування, опрацювання, газетного, обслуговування читачів, бібліографії, рукописів, іноземного комплектування. Організовано роботу кабінетів образотворчих мистецтв, технічної інформації, нотно-музичної літератури, марксизму-ленінізму. В травні 1944 р. Бібліотека повністю повертається до Києва. Поступово стабілізується комплектування фондів і каталогізація нових надходжень.

31 липня 1945 р. Т.М.Марковська працювала в Бібліотеці на посаді заввідділом каталогізації, з 30 вересня 1948 р. - головним бібліотекарем. Опублікувала статтю «Про застосування довідкових карток в алфавітних каталогах великих бібліотек» у «Журналі Бібліотеки АН УРСР», 1947, № 1, с.68-75.

Меженко Юрій Олексійович (1892-1969), удруге повертається на посаду директора Бібліотеки (11.06.1945-31.01.1948).

Бібліотека розпочинає роботи, спрямовані на створення українського бібліографічного репертуару, 21-22 грудня проводить нараду за участю зацікавлених організацій «Створення бібліографії української книги за період 1798-1916 рр.» Під керівництвом директора відроджується традиція видання бібліотечного часопису - «Журнал Бібліотеки Академії наук УРСР». За редакцією Ю.О.Меженка видається перший науковий збірник Бібліотеки. Затверджується Тимчасове положення про керівництво БАН УРСР мережею бібліотек наукових установ Академії. Консультаційно-бібліографічний відділ реоргані-

зується у відділ наукової бібліографії, збільшується його штат. У вересні 1945 р. Бібліотека переходить на двозмінне обслуговування читачів. Для прискорення виконання замовлень на літературу створюється група шифрування читацьких вимог. Фонди Бібліотеки збільшуються на 426 тис. видань. Значно прискорюється і поліпшується робота з каталогізації та редагування каталогів.

За редакцією Ю.О.Меженка в цей час виходять: Прайсман Я.Н. Бібліотека Академії наук УРСР: Довідник.- 1946.- 48 с.; Іноземні видання, одержані бібліотекою та інститутами Академії наук УРСР.- К., 1946.- 39с.; Журнал Бібліотеки Академії наук УРСР.- 1946.- № 1, 2; 1947.- № 1 (3); Журнал Академії наук УРСР.- 1946.- № 1, 2; 1947.- № 1 (3); Науковий збірник Бібліотеки АН УРСР. № 1.- 1946.- 151 с. З'являються друком його інтерв'ю та публікації: Сьогодні розповідає директор Бібліотеки Академії Наук УРСР професор Ю.О.Меженко // Молодь України.- 1945.- 2 вересня; Мисли о чтении // Сталинское племя.- 1946.- 11 декабря; Створити бібліографію української книги // Київ. правда.- 1946.- 14 серпня; Бібліографія української книги, її завдання, обсяг і методи її створення // Науковий збірник Бібліотеки АН УРСР. Ч.1.- К., 1946.- С.4-14; Про стан мережі бібліотек наукових установ Академії наук УРСР // Журн. Бібліотеки АН УРСР.- 1946.- № 2.- С.3-17.

Плеский Георгій Михайлович (1901-?), закінчив Заочний плано-

Плеский Г.М.

вий ін-т, численні бібліотечні курси, аспірантуру при УНІК, бібліотекар. Т.в.о. директора з 1.02.1948 до 7.05.1948 р.

Автор багатьох бібліотекознавчих публікацій, серед них: Бібліотеки УРСР (Обласні, наукові і спеціальні): Довідник.- К., 1948.- 179 с. (спільно з Прайсман Я.Н.); Научная библиотека при Киевском гос. Университете им. Т.Г.Шевченко восстанавливает свою работу // Научные библиотеки СССР.- № 1.- М., 1948.- С.7-12; Библиотека Академии наук Украинской ССР // Сов. библиогр.- 1948.- № 5.- С.124-125; О библиографической подготовке аспирантов // Вестник высш. шк.- 1948.- № 10.- С.40-42 та ін.

Золотоверхий Іван Дмитрович (1905-1978), бібліотекар, закінчив бібліотечний факультет Всеукраїнського інституту комуністичної освіти. Директор Бібліотеки з 7.05.1948 по 31.01.1951 (з 3.12.1949 р. протягом року перебував на навчанні).

У Бібліотеці організується аспірантура з бібліотекознавства, методики й організації бібліографічної роботи та книгознавства. 7 серпня 1948 р. згідно з постановою Ради Міністрів УРСР Бібліотеку Академії наук реорганізовано в Державну публічну бібліотеку (ДПБ) з підпорядкуванням її Президії АН УРСР. 17 червня 1949 р. Радою Міністрів УРСР затверджується Статут Державної публічної бібліотеки. Фондами Бібліотеки активно користуються, крім науковців Академії наук, письменники, композитори, худож-

ники, співробітники музеїв, архівів, редакцій журналів і газет, культурно-освітніх закладів, державних установ, інженерно-технічні робітники промислових підприємств, аспіранти та студенти. В структуру Бібліотеки вводяться нові відділи - масової роботи, зовнішнього обслуговування, а також нові кабінети - математики, природничої та сільськогосподарської літератури.

Опубліковані праці І.Д.Золотоверхого за цей період: Розвиток радянської книги на Україні // Культ.-освітня робота.- 1948.- № 5.- С.13-16; Видання творів Й.В.Сталіна на Україні // Йосифу Віссаріоновичу Сталіну Академія наук УРСР: Зб.праць.- К., 1949.- С.113-128; Історія чудової книги // Рад. Україна.- 1949.- 1 вересня; Українська радянська книга 1948 року // Вітчизна.- 1949.- № 4.- С.146-151; Українська радянська книга 1949 року // Вітчизна.- 1950.- № 5.- С.173-178; Бібліотека і книга. Як користуватись бібліотекою: Посібник для читачів.- К., 1949.- 120 с. (спільно з Г.М.Плеським і Я.Н.Прайсманом); Бібліографія - могутній засіб пропаганди книги // Рад. Україна.- 1949.- 22 березня; Бібліографічні видання Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Короленка // Культ.-освітня робота.- 1949.- № 5.- С.45-47. За його редакцією вийшли: Плеський Г.М. Заочний абонемент: Короткий посібник для масових б.-к.-К., 1951.- 36 с.; Бистряков О.В., Білик О.Я. і Ліммер Р.Б. Список умовних скорочень при бібліографічному опису.- К., 1951.- 36 с.; Прайсман Я.Н. Учет и охрана библиотечных фондов: Аннотированный указатель основной литературы.- К., 1950.- 44 с.

Грибовська Катерина Михайлівна (1907-1965), бібліотекар, освіта незакінчена вища. В.о. директора ДПБ з 3.12.1949 по 15.09.1951 р. Існують три накази про призначення К.М.Грибовської в.о. директора ДПБ: 3.12.1949 - на рік, на час зарахування І.Д.Золотоверхого слухачем Інституту підвищення кваліфікації при Київському державному університеті; з 1.02.1951 на підставі наказу по АН УРСР від 21.01.1951 р. про звільнення І.Д.Золотоверхого, і з 31.05.1951 р. згідно з наказом № 83 по АН УРСР.

Створений у філії № 1 читальний зал на 98 місць обслуговував

студентів молодших курсів вузів і спеціалістів із середньою освітою. Відділи й кабінети, що обслуговували читачів, працювали до 24 год. Створюється читальний зал відділу газетних фондів на 10 місць. З 1951 р. Бібліотека починає видавати читачам дисертації, захищені в наукових установах і вищих навчальних закладах Української РСР. На засіданні Вченої ради за участю архітекторів у березні 1951 р. було затверджено принципи та програму будівництва нового висотного будинку ДПБ на території Михайлівського монастиря, який забезпечив би потребу установи в приміщеннях до 1975 р. і мав бути закінченим у 1955-1957 рр. Переглянуті 1300 тис. кн. од. нерозібраних фондів. Створювався топографічний каталог фондів, що зв'язався з генеральним каталогом. Застосовувалася механізація виготовлення карток. Відкрито філію газетного відділу в приміщенні кол. «Теплої Софії». Тисячі книжок розставлені у Видубицькому монастирі. Впорядковано алфавітно-хронологічну розстановку архівних примірників за тридцять років.

За цей час К.М.Грибовською опубліковано статтю «Скарбниця культури» // Україна.- 1949.- № 9.- С.11. Була відповідальним редактором ряду видань Бібліотеки: Бухіна Р.А. Методика роботи над книгою: Матеріали для організації книжкової виставки.- К., 1951.- 9 с.; Прайсман Я.Н. Читацька конференція по обговоренню роботи бібліотеки: Методичні матеріали на допомогу бібліотекам.- К., 1952.- 22 с.; Ровнер О.С. Інструкція бібліографічного опису.- К., 1951.- 32 с. та ін.

Золотоверхий І.Д.

Грибовська К.М.

Дончак Віктор Степанович (1907-1989). Закінчив Харківський інститут народного господарства. Директор ДПБ УРСР з 12.09.1951 по 15.06.1964 р. Звільнений у зв'язку з пожежею Бібліотеки 24 травня 1964 р.

Із середини 50-х рр. Бібліотека здійснює заходи щодо поліпшення обслуговування вчених і спеціалістів технічною літературою. Створюється зал фонду групової обробки творів друку з відкритим доступом до літератури. У 1956 р. розробляється «План реорганізації видачі літератури у читальні зали ДПБ УРСР». Термін користування замовленою літературою в залах збільшується до 15 днів. Для прийому вимог читачів створюється окремий пункт. Переглядаються всі ланки технології видачі літератури з метою усунення зайвих операцій. З 1957 р. Бібліотека включається до системи міжнародного абонементу. На поч. 1959 р. підготовлено планове завдання з проектування добудови книгосховища до існуючого корпусу. Приймається положення про екземплярність літератури різних типів. Запроваджується вільний доступ до довідкових і підсобних фондів спецвідділів та кабінетів. З 1960 р. ДПБ є депозитарієм публікацій ООН. У жовтні 1960 р. при ній проводиться VI Нарада директорів бібліотек АН СРСР і союзних республік, яка обговорила питання координації діяльності академічних бібліотек, обслуговування читачів-науковців, комплектування, вдосконалення каталогів. З 1961 р. на ДПБ УРСР покладено функції республіканського координаційного центру в галузі суспільно-політичних наук, мовознавства, літературознавства, мистецтвознавства, хімічних наук і хімічної технології. Введено додаткове постачання Бібліотеки обов'язковим платним примірником республіканських видань безпосередньо із видавництва.

Опубліковані праці: Державна публічна бібліотека УРСР // З досвіду роботи бібліотек УРСР.- К., 1953.- С.3-9; Державна публічна бібліотека УРСР // Вісн. АН УРСР.- 1954.- № 4.- С.55-60; Скарбниця культури // Наука і життя.- 1958.- № 8.- С.30-32; Обслуговування наукових працівників в бібліотеках Академії наук Української ССР // Тез. докл.

Дончак В.С.

Рудь М.П.

Черненко І.С.

VI-го совещания директоров б-к АН СССР и акад. наук союзных республик.- М., 1960.- С.1-9; Те саме // Библиотечно-библиогр. информация б-к АН СССР и акад. наук союзных республик.- 1961.- № 31.- С.1-19; Духовні скарби народу // Войовничий атеїст.- 1962.- № 1.- С.19-21; Книга і церква // Там само.- 1964.- № 6.- С.10-13.

Рудь Микита Потапович (1913-1988), закінчив історичний факультет Київського державного університету, в Бібліотеці працював на різних посадах з 1947 р. Т.в.о. директора з 16.06. до 16.09.1964 р.

Серед його численних наукових робіт як автора і редактора в 1964 р. підготовлені: Дорогоцінні скарби. Фонди Державної публічної бібліотеки Академії наук УРСР // Друг читача.- 1964.- 29 лютого; Ювілей російського книгодрукування // Соц. культура.- 1964.- № 3.- С.38-39; Книговидавнича справа // УРЕ.- 1965.- Т. 17.- С.530-535 (спільно з Д.І.Гнатюком та Ю.О.Меженком).

Черненко Іван Сергійович (1919 р.н.), освіта вища, викладач суспільних дисциплін, партійний працівник. Директор Бібліотеки з 15.09.1964 по 14.05.1969 р.

Згідно з постановою Президії АН УРСР ДПБ в червні 1965 р. одержує назву Центральна наукова бібліотека АН УРСР і повністю підпорядковує роботу завданням Академії наук. Новий статут Бібліотеки визначає основні напрями її діяльності в галузі обслуговування дослідницької роботи і науково-технічних розробок установ, учених і спеціалістів Академії. В цьому ж році уряд республіки задовольнив прохання ЦНБ про одержання двох безплатних ОП республіканських видань. Посилюється оперативне інформування наукових працівників про нову вітчизняну та зарубіжну літературу. З цією метою в лютому 1965 р. створюється зал виставки нових надходжень літератури з відкритим доступом до видань, представлених у книжкових вітринах. У 1966 р. введено в дію прибудову додаткового приміщення до основного книгосховища. Нові приміщення одержали зали спеціальних видів технічної літератури, картографічних видань, естампів і репродукцій. У загальному читальному залі для спеціалістів організується фонд вітчизняних

журналів відкритого доступу. Газетні фонди вперше в історії Бібліотеки були зосереджені в одному місці, в центральному будинку. Відділ одержав читальний зал на 25 місць. Створюється галузевий читальний зал соціально-економічної літератури з підсобним фондом відкритого доступу. В 1968 р. відкривається філія Бібліотеки у Ленінградському районі, призначена для обслуговування співробітників науково-дослідних інститутів Академії наук УРСР, розташованих у цьому районі, з профільним підсобним фондом у 10 тис. прим. Одночасно тут організується централізований пункт міжбібліотечного абонементу. За замовленнями читачів філії видається література з основного книгосховища Бібліотеки на термін до одного місяця.

Публікації І.С.Черненка про Бібліотеку: Книжкова перлина України // Рад. Україна.- 1966.- 24 серпня; Шість мільйонів світів // Рад. освіта.- 1966.- 17 вересня; Найбільше книгосховище // Веч. Київ.- 1967.- 16 квітня; Бібліотекознавство, бібліографія і книгознавство // Історія Академії наук Української РСР. Кн. 1.- К., 1967.- С.385-390 (спільно з Ф.К.Сараною); Мільйони світів // Наука і культура України. 1967.- К., 1967.- С.64-71; На путях п'ятидесятиліття // Библиотечно-библиогр. информация б-к АН СССР и акад. наук союзных республик.- 1967.- №4.- С.117-196; Центральна наукова бібліотека // Історія Академії наук Української РСР. Кн. 2.- К., 1967.- С.164-167; Библиотечно-библиографична класифікація в дії // Нові книги.- 1967.- № 16.- С.18-21 (спільно з О.П.Дарган); Нова суспільно-політична література // Нові книги УРСР.- 1966.- № 2.- С.17-19 (спільно з М.Я.Кагановою); [Заключительное слово по докладу на 9-м совещании директоров библиотек АН СССР и акад. наук союзных республик] // Библиотечно-библиогр. информация б-к АН СССР и акад. наук союзных республик.- 1967.- № 1.- С.88; Библиографическая работа в библиотеках академий наук союзных республик // Сов. библиогр. - 1967.- № 1.- С.7-13.

Гутянський Степан Корнійович (1916-1979), закінчив історичний факультет Житомирського державного пединституту, канд. іст. наук, ст. наук. співробітник. Директор

ЦНБ з 15.05.1969 по 14.06.1979 р.

З метою найповнішого розкриття бібліотечних фондів і створення сприятливих умов для їх максимального використання, протягом 1971-1973 рр. у Бібліотеці проведено ряд соціологічних досліджень з питань відповідності основних, галузевих і підручних фондів запитам читачів, оперативності виконання вимог, характеру відмовлень, умов роботи в читальних залах, розкладу роботи Бібліотеки, використання читачами каталогів та картотек. Каталоги приводяться у відповідність до фондів, уточнюються профілі комплектування залів і філій. З метою скорочення термінів обробки поточних надходжень застосовуються технічні засоби розмноження каталожних карток. Створюється окремий пункт запису читачів, у самостійний підрозділ виділяється пункт реєстрації відвідувань читальних залів та абонементу. У відділі фондів створюється диспетчерська служба для контролю за своєчасним виконанням читацьких вимог і причин відмовлень на літературу, на робочих ділянках книгосховища організуються картотеки для поглибленого пошуку видань. Видається путівник по Бібліотеці, випускаються буклети, організуються теле- і радіопередачі. 4 травня 1971 р. ЦНБ АН УРСР було надано статус науководослідної установи. Затверджено новий статут Бібліотеки, відповідно до якого на базі вже існуючих структурних підрозділів було створено п'ять наукових відділів: відділ теорії і методології культури, історії книги і бібліотечної справи (який в подальшому було перейменовано у відділ книгознавства), відділ науково-бібліографічної інформації, науково-методичний, відділ рукописів. У 1979 р. вийшла друком підготовлена співробітниками Бібліотеки монографія «История Центральной научной библиотеки Академии наук Украинской ССР».

Бібліотекознавчі праці С.К.Гутянського: Всенародна наукова книгозбірня: Центральної науковій бібліотеці АН УРСР 50 років // Наша культура.- Варшава, 1969.- № 12.- С.4-5; Скарбниця людської думки: До 50-річчя ЦНБ АН УРСР // Укр. іст. журн.- 1969.- № 9.- С.125-129; Півстоліття служіння народові: До ювілею ЦНБ АН УРСР // Соц. культура.- 1969.- № 8.- С.38-39; Передмо-

ва // Центральна наукова бібліотека Академії наук УРСР: Бібліогр. покажч., 1919-1969 рр.- К., 1970.- С. I-VIII; Головна бібліотека республіки // Під прапором ленінізму.- 1972.- № 2.- С.42; Інформаційне забезпечення науки і ЦНБ АН УРСР // Вісн. АН УРСР.- 1972.- № 11.- С.54-61; Состояние текущей и ретроспективной библиографии по естественным наукам в ЦНБ и библиотечной сети Академии наук УССР / Библи.-библиогр. информация б-к АН СССР и акад. наук союз. республик.- 1972.- № 3.- С.53-61; Наукова, всенародна: Інтерв'ю // Знання та праця.- 1973.- № 11.- С.4-6; Книгообмінні зв'язки України з США // Трибуна лектора.- 1974.- № 11.- С.47-48; Состояние и вопросы организации деятельности ЦНБ АН УССР в области библиотечного обслуживания // Организация научных исследований в области библиотечного обслуживания библиотек Академии наук СССР и академий наук союзных республик.- М., 1975.- С.25-52 (спільно з Т.В.Николаєвою); Информационный потенциал науки: (ЦНБ АН УРСР в 10-й пятилетке) // Библиотекарь.- 1977.- № 10.- С.30-32; Бібліотека Центральної наукової АН УРСР (ЦНБ АН УРСР) // Українська радянська енциклопедія.- 2-е вид.- К., 1977.- Т. 1.- С.441; Те ж.- Рос.- К., 1978.- С.462; Храм мудрості: Розповідь про ЦНБ АН УРСР // Наш друг книга.- К., 1977.- С.24-31; Бібліотеки Академії наук УРСР та інформаційне обслуговування наукових досліджень // Вісн. АН УРСР.- 1978.- №2.- С.70-77; Невичерпне джерело знань //

Гутянський С.К.

Соц. культура.- 1979.- № 4.- С.22-25; Основные тенденции использования фондов Центральной научной библиотеки АН УССР // Науч. и техн. Библиотеки СССР.- 1979.- № 9.- С.20-23; Из практики библиотечно-информационного обслуживания научных исследований в АН Украинской ССР // Информационно-библиографическая работа.- М., 1979.- Вып. 3.- С.12-19; Центральная научная библиотека // История Академии наук Украинской ССР.- К., 1979.- С.672-673; История Центральной научной библиотеки Академии наук Украинской ССР.- К., 1979.- 227 с. (співавтор); Информационно-библиогр. обеспечение научно-исследовательской работы в Академии наук УССР // Библиотека и научно-технический прогресс.- К., 1980.- С.78-83. Майже десяток видань вийшли за редакцією Гутянського.

Беляєва Лілія Вікентіївна (1928 р.н.), бібліограф, закінчила філологічний факультет Львівського університету ім. І.Франка, працює в Бібліотеці з 1955 р. на різних посадах, 12 років була заступником директора установи з наукової роботи, т.в.о. директора з 15.06.1979 по вересень того ж року.

Займалася питаннями координації інформаційно-бібліографічної діяльності бібліотек АН України. Очолювала редакційно-видавничу раду Бібліотеки. Керувала розробкою системи видань науково-допоміжних показників.

Укладач і редактор понад 80 друкованих бібліографічних показників.

Беляєва Л.В.

Ковалевський Борис Павлович (1922-1994), закінчив історичний факультет Дніпропетровського державного університету, Академію суспільних наук при ЦК КПРС, доктор іст. наук, проф. Директор ЦНБ з вересня 1979 по 27.08.1984 р.

Увільнений у зв'язку з обранням його професором кафедри історії КПРС Київського автомобільно-дорожного інституту.

У 1980 р. завершено багаторічну роботу по звірці каталогів з фондами Бібліотеки, списано з облікових документів близько 980 тис. прим. літератури. Описано 432 тис. книжок і журналів з ОРФ, 49,7 тис. од. рукописних матеріалів. Зі складу рукописних фондів передано в державні архіви 37 тис. непрофільних документів. Організовано систематичний прийом від бібліотек республіки карток-пропозицій про літературу, що не користується попитом, їх звірку з каталогами і відбір цінних видань для фондів Бібліотеки. Кількість читальних залів - 16. Проведено міжвідомчий семінар «Проблеми й шляхи підвищення ефективності бібліотекознавчих досліджень». Здійснено перебудову систематичних каталогів за таблицями ББК.

Друковані праці Б.П.Ковалевського про бібліотеки: Состояние и перспективы развития научно-исследовательской работы библиотек АН Украинской ССР // Проблемы развития научных исследований в области библиотековедения и библиографии.- М., 1981.- С.33-46; Библиотечно-информационное обеспечение научно-исследовательской ра-

Ковалевський Б.П.

боты в Академии наук Украинской ССР // Проблемы библиотечного и информационного обеспечения научно-исследовательских работ академией социалистических стран.- М., 1982.- С.83-89; Состояние и перспективы развития системы информационно-библиографических изданий в Академии наук Украинской ССР // Информационно-библиографическое обслуживание читателей.- М., 1982.- С.44-51; Библиотеки Академии наук Украинской ССР в межведомственной системе библиотечного и информационно-библиографического обслуживания ученых и специалистов // Проблемы библиотечного и информационно-библиографического обслуживания ученых и специалистов.- М., 1983.- С.44-53; Сокровищница знаний // Киев в фондах Центральной научной библиотеки АН УССР.- К., 1984.- С.5-11. За редакцією Ковалевського вийшли: Перевод фондов и систематических каталогов библиотек НИУ АН УССР на таблицы библиотечно-библиографической классификации для научных библиотек (отделов общественных наук).- К., 1980.- 38 с.; Чачко А.С. Библиотечный специалист: особенности труда и профессионализация.- К., 1984.- 192 с.; Вид. 2-е, 1986; Развитие общественных наук в СССР: Библиогр. указ. 1967-1979 гг.- К., 1982.- 567 с.; Советская литература по истории древнего Киева, 1918-1983.- К., 1984.- 211 с.

Шимченко Федір Захарович (1922-1989), закінчив філологічний факультет Київського педінституту, працював у Бібліотеці з 1947 по 1987 р. на різних посадах, з 1970 понад 15 років був заступником директора Бібліотеки. В.о. директора установи з 28.08.1984 до 5.08.1985 р.

Висококваліфікований спеціаліст, член Комісії з координації науково-дослідної та науково-методичної роботи Бібліотечної Ради з природничих наук АН СРСР (Москва), заступник голови Міжвідомчої експертної ради з контролю за використанням видань УРСР з метою міжнародного обміну. Очолював НДР в Бібліотеці, відповідальний виконавець теми всесоюзного дослідження «Взаємодія органів науково-технічної інформації та бібліотек у інформаційному забезпеченні НДР в АН СРСР і академіях наук союзних республік». Заслужений працівник культури Українсь-

Шимченко Ф.З.

кої РСР, нагороджений знаком «За відмінну роботу» Міністерства культури СРСР. За час його керівництва установою збільшився обсяг робіт з відбору дублетних, непрофільних, застарілих за змістом видань і передачі їх до галузевих депозитаріїв і ОРФ, що сприяло якісному покращенню фонду, звільненню площі для розміщення нової літератури. Брав участь у розробці технічного завдання на проектування нового будинку ЦНБ у плані саме бібліотечних вимог до споруди.

Автор і редактор двох десятків бібліотечознавчих праць.

Сенченко Микола Іванович (1945 р.н.), закінчив Харківський інститут радіоелектроніки, кандидат, згодом доктор техн. наук, проф. Директор ЦНБ з 5.08.1985 до 15.07.1992 р.

За директорства М.І.Сенченка було введено в експлуатацію нову 27-ми поверхову споруду Бібліотеки на просп. 40-річчя Жовтня, 3, що дало можливість розгорнути бібліотечну роботу на новому якісному рівні обслуговування, ввести прогресивні технології.

Важливим фактом поліпшення організації фондів Бібліотеки за час керівництва установою М.І.Сенченком було проведення (із залученням співробітників усіх підрозділів) обробки та обліку понад 200 тисячного масиву неопублікованих раніше колекції філії №1.

Були розпочаті дослідження з розробки автоматизації, удосконалення інформаційних технологій у бібліотечних мережах. Їх з 1987 р. проводить створений за ініціативою Сенченка відділ автоматизації бібліотечно-інформаційних процесів. Посилилася розробка актуальних проблем бібліотечознавства,

Сенченко М.І.

бібліографознавства і книгознавства. Визнанням значущості робіт, що здійснювалися в Бібліотеці, стало надання їй у 1989 р. статусу науково-дослідного інституту Академії наук I категорії.

Під науковим керівництвом Сенченка Бібліотекою за аналогічною програмою «Пам'ять світу» було сформовано проект програми «Документальна пам'ять України». Основні положення його знайшли розвиток у подальших дослідженнях Бібліотеки.

Під час керівництва Сенченка відбулася подія, визначна для всієї бібліотечної галузі України: Бібліотека стала ініціатором та організатором проведення Надзвичайного з'їзду бібліотекарів України (листопад 1991 р.). З'їзд дав оцінку стану бібліотечної справи країни, порушив найгостріші для її розбудови питання, накреслив заходи для подолання кризи.

Перелік наукових праць М.І.Сенченка подано в бібліографічному покажчику «Николай Іванович Сенченко», К., 1990.

Онищенко Олександр Семенович (1933 р.н.). Закінчив історико-філософський факультет Київського державного університету імені Т.Г.Шевченка (1956) та аспірантуру Інституту філософії АН України (1962). Доктор філософських наук (1976), професор (1977), Заслужений діяч науки Української РСР (1983), 1985, академік НАН України - 1997 р.

Спеціалізується в галузі філософії та історії культури, соціології, інформатики, бібліотечознавства, книгознавства, бібліографознавства. Опублікував з цих проблем близько 200 праць.

О.С.Онищенко - заступник ака-

Онищенко О.С.

деміка-секретаря Відділення історії, філософії та права НАН України, заступник голови Інформаційно-бібліотечної ради НАН України, член Національної комісії України у справах ЮНЕСКО, Українського комітету славістів, Української національної Пагоушської групи, Наукової ради НАН України з проблем русистики, Комісії НАН України по розробці наукової спадщини академіка В.І.Вернадського, голова Ради директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академії наук-членів Міжнародної асоціації академії наук, член бюро Бібліотечної асоціації Євразії, президент Асоціації бібліотек України, головний редактор журналу «Бібліотечний вісник», член редколегій журналів «Київська старовина» та «Джерело», голова Спеціалізованої вченої ради Д.26.165.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) історичних наук у Національній бібліотеці України імені В.І.Вернадського, перший віцепрезидент Української академії політичних наук.

З часу роботи у НБУВ Онищенко особливу увагу приділяє розробці і реалізації концептуальних питань розвитку Бібліотеки як триєдиного бібліотечно-бібліографічного, науково-дослідного і культурно-просвітницького центру, посилення ролі Бібліотеки в науково-інформаційному забезпеченні науки, освіти, культури, управління, підвищення спеціального статусу професії бібліотекаря до рівня науково-інформаційного працівника.